

LIPOVÁ

(Spansdorf) - 447 m n. m. - Řadová lesní ves vznikla 12 km sv. od Ústí poč. 13. stol. v úžlabině **Královského**, dnes **Lužeckého potoka** (*Königsbach*), něm. název patrně pochází ze staršího *Spännersdorf* (*Spänmer* = kdo napíná luk).

Nejspíš ji založili johanité (od r. 1352 *Spineri villa* Vartenberku na Blansku) vzhledem k zasvěcení kostela. Podací právo poté patřilo zřejmě děčinskému měšťanu Bernartovi z Černné (*Leukersdorf*), 7. 8. 1374 sem (in *Lipova* - snad pro hojnost lip) dosadil Jana a po jeho rezignaci Matěje (26. 1. 1376), prezentaci stvrdil s Otou a Janem z Černné i Bernart mladší (pravděpodobně syn) z Lipové († po r. 1377). Posléze statek přešel na příbuzného Otou, jenž v červnu 1392 vedl při o plat od poddaných osedlých s lipovským knězem Václavem. Když odstoupil, nominoval Ota 12. 3. 1395 Šimona z Velvar (*Welwarn*). Lipová (1405 *Spinari villa*), **Slavošov** (*Schlabisch, Slabisch*) a **Lysá** (*Leifsen*) se staly jednou farností případněvši ale ještě téhož roku Černné. V l. 1418 - 27 vlastnil patronát při Černné i Lipové Jan z Kozojed, řeč. Puškar (23. 5. 1418 jmenoval duchovního Lva), na držbě však nežil a psal se (1427) *seděním v Děčíně*, lze se domnívat, že ji přenechal děčinským pánům blanenského panství. Jména Jana Březenického z Vartenberka, co od r. 1519 zakoušel konflikty s okolními šlechtici, se povážlivě menšilo. 8. 1. 1527 uzavřel smlouvu s Jindřichem z Bynu a syny Rudolfem i Gynterem (* cca 1522 - † 1576), za 6 250 kop českých grošů mu prodal *'Blankstěj zámek, dvory poplužní s poplužím a krému s platem pod zámek a dvory poplužní s poplužím v Březnici a v Mojiří, kteříž jsou dáni pod plat obilní vč. Krásného Března (Schönpriesen), Lipové, Lysé, Mirkova (Mörkau), Mnichova (München), Mojiře (Mosern), Neštědic (Nestersitz), Neštěmic (Nestomitz), Povrlů (Pommerle), Ryjic (Reindlitz), Veselí (Wesseln), části Jilového (Eulau), Martiněvsí (Merzdorf), Modré (Riegersdorf) ad. Jindřich při vyrovnání zdřezného ročního platu klásteru sv. Anny ve Starém Městě pražském udal (1544), že plynul z propriet *'na Černmé tvrzí pusté, dvory poplužní s poplužím, na vsi tudíž a dvorech kmetských s platem na Mnichově a Lipové vesnicích celých'*. R. 1584 přibýlo k 15 lipovským sedlákům 8 chalupníků. Většina zejm. návesních budov vzešla po 30leté (1618 - 48) válce a za josefínských reforem (1780 - 90), to již ale příslušely (od 1759) **Březnici** v dominiu březnicko-všebořickém (*Allodial-Herrschaften Priesnitz und Schöbritz*). Kartograf J. K. Müller (* 15. 3. 1673 Wöhrd u Norimberku - † 21. 6. 1721 Víděň) uplatňuje znění *Spansdorf* (1720), jakož i l. vojenké mapování z l. 1764 - 68 (rektifikace 1780 - 83) evidující 13 sedláků, 37 chalupníků (zahradníků) a 18 koní (1783). U lipy vysazené kol. r. 1760 byla postavena (1784/5) škola (č. 7 Antona Hampe [* 1847 - † 28. 2. 1930 Schenkenberg]), novou (1879) v č. 40 zvýšili poschodím (1900) - ředitel Ernst Focke (* 1894 - † 6. 10. 1982 Mnichov). V l. sv. monografie *Das Königreich Böhmen* (Praha 1833) uvádí J. G. Sommer (* 1782/83 Leuben u Drážďan - † 11.12. 11. 1848 Karlin), kap. *Herrschaft Priesnitz*, par. 15. (str. 219): *Spansdorf* (1½ hod. ssv. od Březnice) s poblíž vyvěrajícím potokem, odtud na jv. vlevajícím se v Povrlů lahe, 38 domů s 226 lidmi; filiální kostel v kompetenci žejičkové, leč s expoziturou z Černné; vrchnosti podporovanou školu spravovanou jak Lipovou, tak sousedním Slavosovem. Položka *Spansdorf* (Fil.) II. Franstízkova mapování vykazuje (1836 - 52) 39 domů, 16 stájí s ubyt. kapacitou pro 20 mužů a 8 koní (1847/8). V *Cisárských otiscích* z r. 1843 (*Lith. Prohaska u. Müller 1846*) figuruje Spansdorf in Böhmen - Leitmeritzer Kreis - Bezirk Prießnitz (1845: 170,1 ha rolí [*Schiefer Flur, Hintern Bergen, Fiebig Flur, Mittag Flur*] + 0,45 s ovocnými stromy; 29,3 ha luk + 3,1 s ovocnými stromy [*Frühgrund Flur*], 0,5 užitkovým dřívím; 0,7 ha zeleninovým + 0,82 ovocných zahrád; 8,6 ha pastvin [*Küfrische Waldflur*] + 0,11 s ovocnými stromy, 12,2 s užitkovým dřívím; 0,47 ha rybníků bez rákosy [*Dammteich*]; 22,8 ha jehličnatých + 0,18 smíšených a 0,91 nízkokmenných lesů [*Hintern Gründel*]; 3,14 ha hořejš kal čí 11,61 ha silnic a cest.) *Popis Království Českého...* (J. G. Kalve, 1848, Praha) F. Palackého prezentuje v odd. **'33. Březnice a Všebořice, panství. Majitel: Adolf hrabě z Ledebour. Obyv. něm. ...15. - - Spansdorf - dom. 39, obyv. 247.'** (str. 56). Od r. 1879 provozoval v hokynářství a výčepu vína i kořalky (č. 23) Josef Umlauf st. jednatelství hospodářské záložny (*Landwirtschaftlicher Spar- und Vorschußverein*), nová (č. 22), neobyklé honosná konstrukce (historismus se secesními prvky) byla postavena (1906) nákladem 32.000 korun (*Vereinshaus des Landwirtschaftlichen Spar und Vorschußvereines*, r. 1930 to bylo ustaveno malé muzeum (dnes jen několik bytů). V r. 1884 byl založen čtenářský spolek a r. 1890 zaznamenává 178 Němců. Na poštu docházelo 193 obyvatel z 40 domů (1930) do **Velkého (Böhmisch Kahn)**, na nádraží do **Malého Chvojna (Klein Kahn)**. Škola i kostel se nalézaly v obci závislé na zemědělství - Stefan Horn (č. 2 u Božích muk), Emil Hübnér (č. 8), Stefan Laube (č. 13), Raimund Beutel (č. 15, v pátek 29. 7. 1921 vyhořel) - a živnosti; poměrně moderně uzenářství vedl fenzik Franz Hiebsch (č. 19?), hostinec (č. 39) Josef Wanny (v prosinci 2009 vyhořel), podnikatel kovářský mistr Josef Schröter (č. 10), kolář Josef Löbel (č. 32) se synem Rudolfem, hospodský Franz Plaschke (č. 20 a 33), hostinští (č. 12) Marie a Josef Weigend (* 1887 - † 14. 8. 1968 Taufkirchen), včelařil Franz Zienert (z č. 3) atd. Ke skvostným prvkům lidové architektury náležel např. bedněný štít pod střechním sedlem č. 11 kapelinka tamní dechovky Josefa Paula (nyní tu stojí bytovka) či roubené poschodí č. 16 Emila Thiele. Hrázděná patra se vyskytovala u č. 1 J. Paula (námějnik Franz Hickisch) a (různí Plaschke; 6 Eduarda Vogela; 7 Antona Hampe (* 1847 - † 28. 2. 1930 Schenkenberg); č. 9; 18 Josefa Wernera, jehož otec, hospodský a majitel kovárny, Ignaz Werner (* ? 7. 1836 Lipová 18) se v úterý 27. 1. 1874 oženil s dcerou Franze Antona Königova (* 1. 10. 1807 Lysá 25) z regionálně významné mlynářské dynastie, Wilhelminou (* 11. 10. 1845 Lysá 25); č. 25; 27 Josefu Krättschmer; 28 Antona Strache; 31 rolníka Franze Löbela († 6. 3. 1958 Eggesin [*Gizin, Gizyn, Chyzin*] / *Uckermünde (Chyžiny nad Uckeru)*) nebo 38 ševce Franze Hahmanna. Lokalitu unikátně zachytil zdejší rodák, nadšený fotoamatér, gymnaziální profesor (1913), archivář (1920) a okresní konzervátor (1922) **PhDr. Franz Josef Umlauf** (* 11. 7. 1883 - † 8. 11. 1967 Marl u Bayreuthu) redigující od r. 1921 čtvrtletník zaměřený na okr. Ústí a Chabařovice *Beiträge zur Heimatkunde des Aussig-Karbitzer Bezirkes*, jehož speciální monotematické č. 1 *Ein Kampf ums gute alte Recht, Geschichte eines Rechtsstreits zwischen der Gemeinde Spansdorf und dem Dorfrichter in den Jahren 1773 - 1796* (Boj o staré dobré právo, historie sporu mezi Lipovou a obecním soudcem v l. 1773 - 96) výtiskl (1923) Heinrich Jarschel. Po studiích na Karlo-Ferdinandově univerzitě (1902 - 6) sbíral podklady k dějinám i rodopisu a r. 1915 pořídil s členem ústeckého fotospolku, katechetou **Rudolfem Jenatschkem** (* 1879 Neštěmic - † 1947 Rečno [*Regensburg*]) 77 kontaktních snímků jednotlivých domů i s obyvateli a četné širší záběry. Poznámkami vybavené album **Bilder aus meinem Heimatort** je uloženo v ústeckém archivu. Příteli Umlauf věnoval publikaci *Katechet Rudolf Jenatschke, der Heimatlichbildner aus Aussig*, v hornobavorském Brannenburgu ji vydalo (1954) nakl. Sudetendeutsches Priesterwerk. Na dokument navazuje projekt *Obrazy z mé rodné vesnice - Lipová Spansdorf 1915 - 2005*, jenž vyústil (2006) v různé formy (výstavy, knižní katalog či internetové stránky). S aparátý se autoři - Mga. Jan Vaca (* 16. 2. 1975, Slaný), Mga. Mgr. Martina Novozámská (* 22. 4. 1973 Praha) a BcA. Jaroslav Vraj (* 12. 2. 1975 Pervov) - začali dojíždět přesně po 90 letech.*

Fungoval tu Obecní úřad (1676 - 1945) s archivem (1843 - 1945); urbaniální soupis (1676), kniha obecního soudu, soupisy obyvatel (1742 - 77 a 1780), pozemků s výnosy (1745), robotní seznam 1777, parcelní protokol (1843), seznamy narozených, sňatků a úmrtí (1850 - 64), obyvatel (1850 - 1921), pamětní kniha (1924 - 40), zápisy zastupitelstva (1910 - 36), rozpočty (1926 - 43); obecná škola

• centrum (kol. 1915) - kostel a č. 8

• čtvrtěk 8. 4. 2010 (lipova-spansdorf.net)

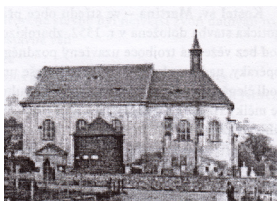

SEVERNÍ POLABÍ

MĚSTA, OBCE A OSADY... od A do Ž NA ÚSTECKU

s kronikou (1888 - 1938) a základní 9tiletá (1945 - 77). Správu zastával (1946 - 75) Místní národní výbor (1949 - 53 Akční výbor Národní fronty) - kniha rady a pléna (1946 - 64, 1969) - a v l. 1958 - 61 hospodařilo jednotné zemědělské družstvo. Těsně po 'odsunu' přicházejí osidlenici především z Kolínska, další imigrace proběhla na přel. 70. a 80. l. 20. stol., kdy byl rozšiřován státní statek vč. 2 bytovek a řady okálů za zaměstnance, poč. 90. l. byl zrušen, zůstal jen 2 malé prodejny potravin a restaurace. Současně je i s **Chuderovcem** (*Klein Kaudern*) a **Neznabohy** (*Niesensbahn*), **Libovem** (*Lieben*), **Radešínem** (*Gratschen*) a **Žezicemi** (se **Sovolucy** (*Soblitz*)) sídelní jednotkou **Chuderova** (*Groß Kaudern*). R. 2001 bylo sečteno 135 občanů a v r. 2009 na 30 adres. Na rozlehlé louce, asi 4 km sv. od Chuderova, se nachází působilý, 16m pravidelný solitér památné (od 17. 12. 1993) lípy malolisté (též srdčitá - *Tilia cordata*) - obv. kmene 4 m (ve 130 cm).

• Kostel sv. Martina (*Heilige Martin-Kirche*) 1943 - Původně (1352) gotický, barokizovaný (1521) rektangulární plochostropou lodí s kruchtou; fasády boků člení sdružené pilířky a polokruhy zavřené okna; trojboce uzavřené; křížem klenutý (paprscitá žebra sbíhají na římsy hlavice pilástrů) pozdněgotický presbytář z 16. stol. s odstupňovanými opěráky; na sedle střechy sanktusník s malým zvonem. V ose průčelí mělký rizalit a představená předsíň (nad vchodem zazděné okno). Volutový štít s párem obdélných oken, nad ním trojúhelný fronton. Hlavní portálový sloupový oltář z r. 1713 (renovován 1885) s titulárním obrazem sv. Martina (patron vojáků, jezdců, kovářů, tkalců, koželuhů, krejčích, hoteliérů, cestovatelů, chudáků, vězňů, pastýřů, vinařů, abstinentů); kazatelna s malbou (na plechu) 4 evangelistů z r. 1714 (restaurována 1880); válcová kamenná křtitelnice z 16. stol.; v postranních nikách triumfálního oblouku sochy sv. Floriána a Ludmily z 18. stol. Dřevěná zvonice i přilehlý hřbitov padly za obět přestavbě (hl. vodovodu), visival tu zvon z r. 1521 litoměřického mistra Tomáše († 1538) s reliéfem (v. cca 25 cm) Madony korunované - Assumpty (Nanebevzaté) rekvirovaný za 2. sv. války. Biskupský římskokatolický adresář zahrnuje hřbitov, 2řídlní základní školu, 201 katolika a 6 starokatolíků (matriční knihy od r. 1771). Profesor kreslení na ústeckém německém gymnasiu, **Karl Jobst** (* 1870 - † 1942) vypracoval studii dostavby věže, na jejíž podporu vydal (1918) F. J. Umlauf kolorovanou pohlednici, nepatrný výnos realizaci nepostačil. R. 1992 objekt zajistil mříží žezický kovář Milan Borkovec, střechu (1994) s fasádou (1996) opravila firma Tomáše Hlaváčka z **Lukavce** (*Lukawetz*). Od soboty 3. 5. 1958 je chráněno, zčásti originálně vybavenou kulturní památkou, kde sdružení *Stredohorí sobě, Chvojnosť* či *Iniciativa pro naše kostelky* pořádají tzv. Ostrovní akademie. - *Obrazová rukověť obcí a církevních staveb v okrese Ústí n. L.* - Jiří Souček (* 8. 7. 1948 Brno) - Albis International, 1999.

Lipová: Lipov, Lopov (*Spansdorf, Spausendorf*), ves v Čechách, hejtm., okr. a pš. Ústí n. Lab., fara Černná; 40 d., 178 ob. n. (1890), fil. kostel sv. Martina, 1řf. šk. a záložna. Ve XIV. stol. stával tu farní kostel, při němž zanikla v XVII. stol. fara. Ves sama příslušela od XVI. stol. ke statku březnickému. - **Ottův slovník naučný. Illustrovaná encyklopedie obecných vědomostí. Šestnáctý díl. Lih - Media.** - 1900. *Vydavatel a nakladatel J. Otto v Praze.*

Lipová (Spansdorf) 2 Č. 174 N. - Silnice ze Skorotice na severozápad dovede nás do **Neznaboh, Komonína** či **Arnultovic** a **Něm. Chvojna**. Východně od N. Chvojna leží **Mnichov**. K severu odtud leží **Černná** (*Leukersdorf*) nazvaná tak dle potoka tekoucího do říčky Libouchce. Z nedaleké vesnice **Lipová** (něm. Spansdorf) vyjdáme se do **Blanska**, nad nímž týčí se divoce romantická zřícenina hradu téhož jména. - Jaroslav František Urban (* 2. 4. 1889 Vřeskovice u Přestic - † 21. 7. 1960 Nepomuk) - *Severočeská historie - Severočeské menšiny* o knihovnictví Jaroslav Sankot, Most (*Brüx*), 1924.

Radešín, Lipová, Lysá, Český Bukov - ...nad Chvojnem, Lipovou a Slavošovem je náhorní plošina (plató) o nadmořské výšce 400-600 metrů, ale pole jsou přesto úrodná, neboť zvětráním sopečných vyvřelin vzniká živná půda. Krajinu získali na konci 12. století *johanité* a volali sem nové osadníky. Tak tu vedle starých českých sídlišť vznikaly nové německé osady (Arnultovice, Luční Chvojno). Noví osadníci se však usazovali i ve starých osadách, které se tím rozrostly. Mýcením filí zatlačeni les až na těžko přístupné stráně a kopce. Od 13. století se krajina stala dvojjazyčnou... Větší je obec **Lipová**, řadová ves podle silnice a s kostelem. Páda byla rozdělena tak, že každý statek měl pozemky v jednom díle od vsi až k samým hranicím katastru, také až na Javorskou horu. Díly jsou odděleny úzkými pásy (mezemi), na nichž za staletí navršila pile zemědělců hromady sebraného kamení, a zarostly jakoby úzkými větroslamy, kde na podzim dozrává mnoho lískových oříšků. Pásky nejdou ve směru sraťu podle svázníc, nýbrž zhruba ve směru vrstevnic. Zadržují tedy vodu a brání škodlivé erozi a splachování ornice za silných dešťů a v době tání sněhu. Lipová patřivala k panství blanskému. Za vsí vyniká znelocé návrší (*Schieferberg*, 502 m). Jeho pokračováním je čedičový Háj (*Haanberg* 502 m). Po mírném svahu se dostaneme až na nejvyšší vrchol mezi Ústím, Děčínem a Krušnými horami, na táhlou bezlesou *Javorskou horu* (617 m, tu a tefřit), pro odlehlou polohu málo navštěvovanou vyhlídkový kopec. - František Pinc (* 3. 4. 1901 - † 26. 10. 1982) - *Výlety Severočeským krajem - Severočeský krajský nakladatelství* (Liberec [*Reichenberg*], 1961).

Lipová - obec, kde bylo mnoho lip, z doby před 1200. Kostel sv. Martina původně gotický z 15. stol., zbarokizován 1692. Ve 14. stol. patřila pánům z Vartenberka. Zajímavá budova spořitelny. - Helena Borská (* 14. 6. 1928 Mnichovo Hradiště [Hradiště nad Jizerou - *Münchengrätz*] - † 16. 5. 2004 Ústí n. L.) - *Poznej místo, ve kterém žiješ* (toulky Ústím a okolím) - Geodézie ČS, a. s. - atelier Ústí n. L. a Okresní úřad v Ústí n. L., 1994.

LIPOVÁ v r. 1869-1910 pod názvem Spansdorf obec v okr. Ústí nad Labem, v r. 1921-1930 obec v okr. Ústí nad Labem, v r. 1950 obec v okr. v okr. Ústí nad Labem-okolí, v r. 1961-1978 obec v okr. Ústí nad Labem, od 1. 1. 1979 část obce Chudero v okr. Ústí nad Labem. - 1. dvousvazková emise *Historického lexikonu obcí České republiky 1869 - 2005* - ing. Jiřina Růžková, CSc. (* 21. 4. 1940 Pojbyuky), ing. Josef Škrabal (* 1956) a kol. (Český statistický úřad, Praha, 2006).

• Znelcový *Schieferberg* (Břidličný vrch) (502,1 m) skýtající panoramatický výhled, čedičový **Vysoký Háj** (*Hanberg, Hahnberg*) (537, 8 m), Slavošov, *Lužecký potok* (*Königsbach*) a **Dolní Mírkov** (*Tittelsbach*). - Na poli u Lipové nouzově v dubnu 1933 dosedl Junkers A 50 pilotovaný Margou von Etdorf, první ženou, která absolvovala (1931) sólový let z Německa do Japonska. Margarete Wolff gen. von Etdorf (* 1. 8. 1907 Spandau [Spandow, Špandava] - † 28. 5. 1933 Mouslimieh - Aleppo) tu přistála se zákazníkem... - *Karte des Kreises Aussig* (Prof. H. Blumtritt, 1939).

